

L'HORTA, LES RIBERES, EL CAMP DE MORVEDRE, LA SAFOR...

Més de mig milió de valencians, sense aigua potable

L'ús de fertilitzants ha provocat una presència intensa de nitrats en totes les comarques centrals i costaneres valencianes. Més de mig milió de valencians beuen aigua per la qual arriben a pagar fins a quaranta pessetes el litre.

Els aiguaders tornen als pobles i l'administració oscil·la entre amagar el problema i solucionar-lo parcialment —amb transvasaments— sense propostes globals.

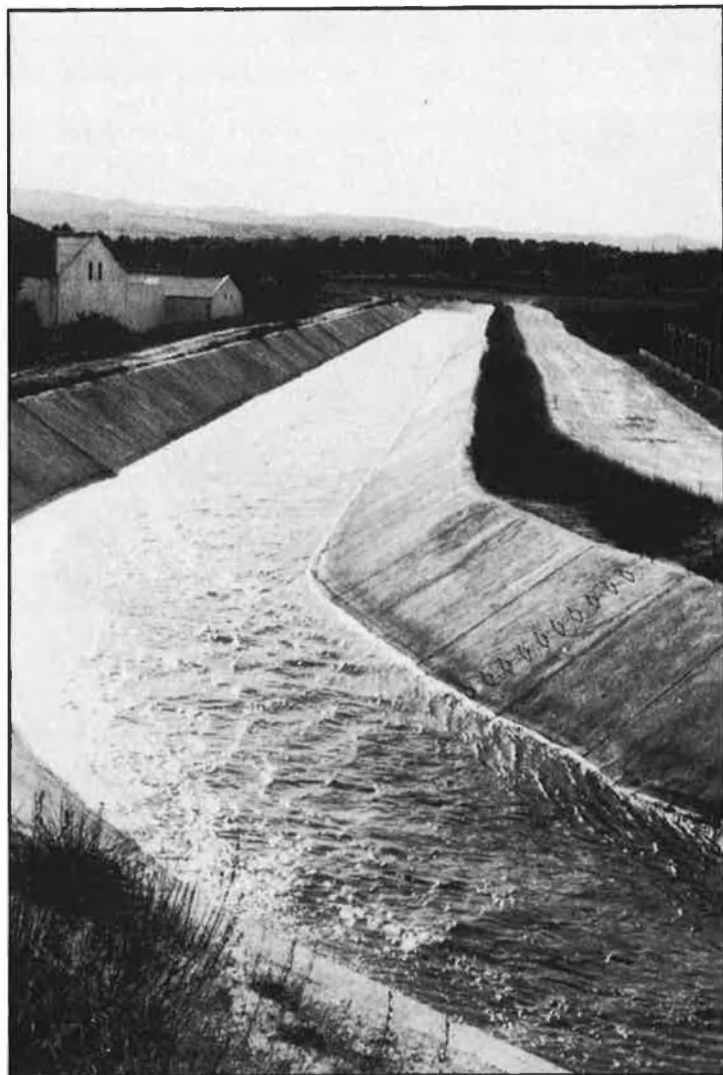
J. R. Lluch

De fa mesos, en alguns casos des de fa bastants anys, les anàlisis que regularment realitzen els serveis territorials de salut de la Conselleria de Sanitat i Consum de la Generalitat valenciana, en col·laboració amb els farmacèutics i els caps locals de Sanitat, indiquen que les aigües de pou que es subministren a la xarxa d'abastament públic no són aptes per al consum de la població. Les concentracions de nitrats que contenen superen àmpliament —de vegades fins a quatre vegades— els límits que estableix la legislació sanitària estatal i les recomanacions de l'Organització Mundial de la Salut.

Segons les determinacions de la mateixa Conselleria de Sanitat i Consum per a la classificació de les aigües en funció de les concentracions de nitrats, es consideren com a «aigües potables», és a dir, perfectament adequades per al consum les que compten amb menys de 50 ppm de nitrats (o mil·ligrams de nitrats per litre d'aigua); entre 50 i 100 ppm, són només sanitàriament permissibles, i és recomanable que no en beguen les dones embarassades, els nadons i els malalts del ronyó, i, finalment, l'aigua que conté més de 100 ppm de nitrats és qualificada com a «no potable», no apta per al consum de la població.

Trenta-set municipis

A Carlet, en la Ribera Alta, les anàlisis microbiològiques realitzades du-

El cultiu intensiu ha provocat l'aparició d'una alta concentració de nitrats en l'aigua.

Depòsits a Picassent. Abasten València, i podrien estendre's a tota l'Horta Sud.

■
rant el mes de novembre en la xarxa pública indicaven que les aigües contenien 144 mg de nitrats per litre, mentre que a Vinalesa, l'Horta, l'anàlisi de setembre constatà una concentració de 154 mg/l, a Silla, de 138 mg/l i a Museros, 120. A Gandia, capital de la Safor, tenen també problemes amb l'excés de nitrats en les aigües, per la qual cosa només començar l'any el regidor aliancista, Xavier Palomer, va presentar una denúncia davant l'Oficina Municipal d'Informació al Consumidor per la baixa qualitat de les aigües potables i per l'alta concentració de nitrats, els quals, segons les darreres anàlisis, situaven l'índex prop dels 100 mg/l.

L'empresa concessionària del subministrament d'aigua potable a Gandia —Òmnium Ibèrica— disposa de diferents pous, cadascun dels quals conté distints nivells de nitrats. Així, el pou de Santa Anna-1 tenia una mitjana de 70-74 mg/l, segons les anàlisis del passat desembre, mentre que el Santa Anna-2 en contenia una mitjana de 50-53 mg/l. Aquests dos pous cobreixen les necessitats bàsiques de la població durant les hores de consum d'aigua més baix i estan en funcionament les 24 hores del dia.

En les hores de màxima demanda o quan disminueix la pressió l'empresa posa en funcionament el pou de Sant Antoni, que en l'amidament del passat 30 de desembre presentava una concentració de nitrats de 96 mg/l, per la qual cosa durant la major part del dia, i coincidint amb les hores de màxima demanda, pugen els nivells

de nitrats de la xarxa d'abastament i se situen al voltant dels 70 mg/l, és a dir, permissibles segons la legislació vigent, però no recomanables per al consum de les dones embarassades, nadons o malalts del ronyó. Pel que fa al Grau de Gandia i a tota l'àrea de la platja, sembla que els controls microbiològics confirmen que no hi ha cap problema i que l'aigua que s'hi subministra és perfectament potable, ja que està per sota dels 40 mg/l.

Alcàsser —a l'Horta sud— és, segons sembla, el municipi que té les aigües més contaminades pels nitrats. En els mesos d'abril i maig del 86 es van superar els 200 mg/l —és a dir, quatre vegades més que el nivell que determina la potabilitat de l'aigua— i d'aleshores ençà el nivell no ha baixat encara dels 170-180 mg/l.

Segons dades de la Conselleria de Sanitat i Consum, el mes de novembre hi havia un total de 37 pobles amb concentracions de nitrats superiors als 100 mg/l i uns altres 45 amb nivells situats entre els 50 i els 100 mg/l, és a dir, únicament permissibles.

La contaminació de les aigües per excés de nitrats afecta especialment les comarques de l'Horta, les dues Riberes, al Camp de Túria, el Camp de Morvedre i la Safor, tot i que de ben segur hi ha d'altres municipis afectats, on, per manca d'informació o per silencis intencionats, no ha eixit a la llum aquest problema. La presència, i fins i tot les concentracions altes de nitrats en els pous de determinades zones geogràfiques, és un problema que ve de lluny, que té una incidència cada vegada major i per al qual les solucions —en principi— no són gens fàcils, i passen per un pla d'actuació ampli i global que unesca els esforços dels ajuntaments, les conselleries amb competència en el tema de l'aigua i la salut i, evidentment, l'administració central.

El coneixement dels resultats de les anàlisis realitzades en els pous de les poblacions afectades ha desvetllat, lògicament, la inquietud dels ciutadans davant uns suposats perills per a la salut dels quals ningú no els ha informat adequadament, alhora que han exigit als ajuntaments respectius una informació puntual sobre l'estat de salubritat de l'aigua que ix per l'aixeta i la conveniència o no d'abstenir-se de beure'n.

Què són els nitrats

Els nitrats són constituents naturals del terreny i de l'aigua, tant superfi-

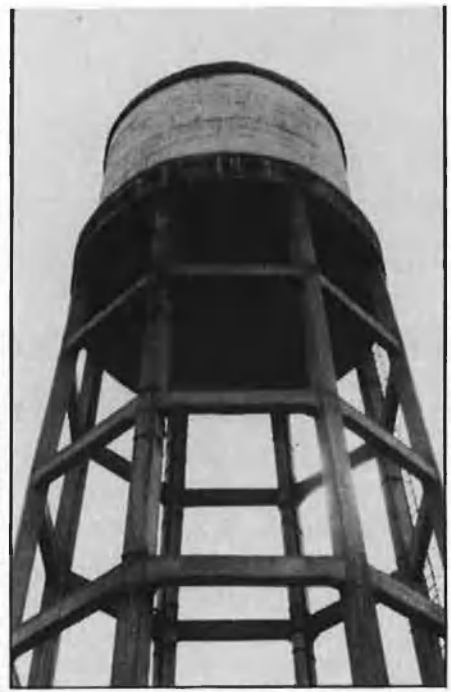
Mostres periòdiques dels pobles de la Safor.

cial com subterrània i procedeixen, en part, de la descomposició de matèria orgànica nitrogenada, tot i que la seua presència en la terra i en les capes aquíferes augmenta amb l'ús de fertilitzants nitrogenats. En les comarques valencianes afectades per aquest problema la causa directa de l'augment de les concentracions de nitrats és el conreu intensíssim a que està sotmesa la terra —generalment dedicada a horta o plantada de tarongers—, ja que els llauradors llancen als camps quantitats enormes d'adobs nitrogenats —el mític «guano»— per tal de mantenir la riquesa mineral de la terra i incrementar-ne les collites. La major part d'aquests adobs nitrogenats no

poden ser absorbits pels vegetals, sinó que es depositen en el sòl i van filtrant-se a capes progressivament més profundes, fins que es concentren en les bosses d'aigua subterrànies. El cicle que permet que els nitrats passen a l'organisme es tanca quan aquestes aigües de les capes freàtiques són captades per a l'abastament públic mitjançant pous de més o menys profunditat.

«Bones collites»

El problema no afecta exclusivament determinades comarques costaneres del País Valencià, ja que diversos països europeus, com ara França,

La utilització massiva de fertilitzants és, igualment, inútil de cara al cultiu.

Alemanya Occidental, Luxemburg i Itàlia —on tradicionalment hi ha també una agricultura intensiva— tenen problemes des de fa anys amb l'excés de nitrats a les aigües. Pel que fa a l'Estat espanyol, on major incidència té la contaminació de les aigües pels nitrats procedents dels adobs és precisament al País Valencià, on es consumeix el 30 per cent d'aquest tipus de fertilitzants.

Que hi ha una relació directa entre conreu intensiu de la terra i augment dels índexs de concentració de nitrats als aqüífers ho demostren també els resultats de les investigacions realitzades pels equips de la Conselleria de Sanitat i Consum de la Generalitat va-

lenciana, segons els quals mentre que fa tres dècades els llauradors de les comarques de l'Horta, la Ribera, la Safor, etc., utilitzaven uns 25 kg d'adobs nitrogenats per hectàrea, actualment n'empren més de 125, a fi que aquesta terra que està absolutament desproveïda d'elements nutritius pugui continuar produint bones collites.

La utilització massiva d'aquest tipus de fertilitzants planteja, d'entrada, dos problemes. D'una banda, els agricultors estan llançant inútilment gran quantitat de diners, perquè —com ja hem assenyalat— les plantes i els arbres no absorbeixen la totalitat dels adobs, sinó tan sols una part mí-

nima, i de l'altra, els nitrats que no són assimilats pels vegetals contaminen els aqüífers que nodreixen els pous i poden provocar problemes de salut de conseqüències greus.

Agapito Martínez Ansuategui, cap dels Serveis Territorials de Sanitat de València ha assegurat que «la població ha de tenir molt clar que una xifra de nitrats alta o molt alta en un moment determinat no és constant, ja que al cap d'unes setmanes pot haver descendit a uns nivells tolerables o, ben al contrari, pujar encara més, perquè hi intervenen una sèrie de factors que van des del cabdal de les aigües subterrànies, l'existència de pluges (contràriament al que es pensa, els nitrats augmenten quan plou, perquè hi ha més filtracions), l'estació de l'any, etc.», alhora que ha tractat de tranquil·litzar la població sobre la incidència real i les conseqüències del problema.

Pel que fa a les responsabilitats, la Conselleria de Sanitat i Consum porta endavant un pla de seguiment i control de les aigües, concretament dels índexs de nitrats, i analitza una mostra mensual dels aqüífers que tenen menys de 50 mg/l i dues mostres al mes en aquells pous que es troben entre 50 o 100 mg/l.

Els responsables de l'abastament d'aigua potable a la població varien d'un municipi a un altre. Així, hi ha pobles on el mateix ajuntament és l'empresa subministradora de l'aigua i explota pous que poden ser o no de propietat municipal, com és el cas de Silla, Aldaia, etc., i n'hi ha d'altres on aquest servei públic és prestat per una empresa privada que gaudeix d'una concessió, com a Gandia o Alcàsser, amb Òmnium Ibèrica i Aguas y Mejoras de Alcácer, SA. En tots dos casos les responsabilitats quant a la qualitat de l'aigua que se subministra a la xarxa de les poblacions són semblants i, a efectes legals i de reglamentació tècnica-sanitària, la Conselleria de Sanitat i Consum no distingeix en res un ajuntament d'una empresa concessionària. Tanmateix, aquesta diferenciació de responsabilitats té repercussions pel que fa a la política d'informació a la població afectada, ja que en molts casos —tant empreses com ajuntaments— han mantingut amagades les xifres reals dels nivells dels nitrats fins que no ha aparegut la polèmica arran de denúncies de particulars, associacions de veïns, interpellacions de regidors de l'oposició als ajuntaments o per informacions aparegudes a la premsa. □